OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Lausunto

21.9.2020

Virpi Koivu, lainsäädäntöneuvos

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Valtioneuvoston selvitys (E 97/2020 vp): Komission tiedonannot koskien yleisen tietosuoja-asetuksen arviointia ja uudelleentarkastelua sekä rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa yhdenmukaistettavia EU-säädöksiä

Hallintovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausunnon otsikkoasiassa. Komission tiedonantojen sisältö selostetaan yksityiskohtaisesti valtioneuvoston selvityksen liitteenä olevassa perusmuistiossa. Tässä lausunnossa nostetaan eräitä tiedonantojen keskeisimpiä näkökohtia.

GDPR-tiedonanto

Komission tiedonanto ”Tietosuojasäännöt kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien ja EU:n digitaalisen muutoksen edistäjänä – yleistä tietosuoja-asetusta sovellettu kaksi vuotta” (jäljempänä GDPR-tiedonanto) sisältää komission ensimmäisen kertomuksen Euroopan neuvoston ja parlamentin asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä tietosuoja-asetus) arvioinnista ja uudelleentarkastelusta, jota edellytetään tietosuoja-asetuksen 97 artiklassa.

Komissio on keskittynyt tietosuoja-asetusta koskevassa arvioinnissa ja uudelleentarkastelussa pääasiassa kahteen asetuksen 97 artiklan 2 kohdassa mainittuun asiaan: henkilötietojen kansainvälisiin siirtoihin sekä kansallisten tietosuojaviranomaisten väliseen yhteistyömenettelyyn ja yhdenmukaistamismekanismiin. Lisäksi tiedonannossa nostetaan esiin asetuksen soveltamisessa esiintyneitä haasteita ja esitetään niihin mahdollisia ratkaisukeinoja. Komissio toteaa tiedonannossa yleisen näkemyksen olevan, että tietosuoja-asetuksen kahden ensimmäisen soveltamisvuoden aikana on onnistuttu sen tavoitteiden mukaisesti vahvistamaan yksilöiden oikeutta henkilötietojen suojaan ja takaamaan henkilötietojen vapaa liikkuvuus EU:ssa.

Vahva tietosuojasääntely on tärkeää sisämarkkinoiden tehokkaassa toiminnassa ja digitaalitalouteen entistä enemmän pohjautuvassa demokraattisessa yhteiskunnassa. Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen merkityksen kaikkialla yhteiskunnassa, on tärkeää, että asetusta ja sen soveltamista arvioidaan säännöllisesti EU-tasolla. Kuten GDPR-tiedonannossa todetaan, tietosuoja-asetusta on sovellettu vasta noin kaksi vuotta, jolloin lähtökohtaisesti on ennenaikaista tehdä lopullisia päätelmiä sen soveltamisesta. Komissio on nostanut kuitenkin esiin useita tärkeitä huomioita, ja esiin nostettujen haasteiden osalta ehdotettuja mahdollisia ratkaisukeinoja voidaan yleisesti ottaen pitää hyödyllisinä.

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	oikeusministerio@om.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Henkilötietojen kansainvälisiä siirtoja koskevat mekanismit ovat globalisoituneessa maailmassa olennaisia. Onkin tärkeää, että komissio jatkaa kolmansien maiden tietosuojan tason riittävyyspäätöksiä koskevaa työtään ja arvioi kumotun direktiivin 95/46/EY nojalla tehtyjä edelleen voimassa olevia tietosuojan tason riittävyyttä koskevia päätöksiä uudelleen. On myös tarpeellista, että komissio tarkastelee ja tarvittavilta osin päivittää kansainvälisissä tiedonsiirroissa hyödynnettäviä mallisopimuslausekkeita kuten tiedonannossa todetaan.

Euroopan tietosuojaneuvostolla ja jäsenvaltioiden tietosuojaviranomaisilla on merkittävä rooli tietosuoja-asetuksen yhdenmukaisen soveltamisen ja tehokkaan valvonnan kannalta. GDPR-tiedonannossa todetaan tietosuojaviranomaisten yhteistyön lähteneen käyntiin hyvin. Sen mukaan yhteistyö- ja yhdenmukaisuusmekanismien toimintaa koskevia tehokkaita järjestelyjä, kattaen myös menettelyt, voitaisiin kuitenkin entisestään kehittää. Lisäksi tietosuojaneuvostolta kaivataan tukea tietosuoja-asetuksen soveltamisessa ja täytäntöönpanossa. Komissio korostaa, että jäsenvaltioiden on osoitettava tietosuojaviranomaisille riittävät resurssit tehtävänsä hoitamiseen.

GDPR-tiedonannossa mainitaan yhtenä tulevaisuuden haasteista sen selvittäminen, miten tietosuoja-asetuksen teknologianeutraaleiksi laadittuja periaatteita voidaan soveltaa uudenlaiseen teknologiaan, kuten tekoälyyn, lohkoketjuteknologiaan, esineiden internetiin ja kasvojentunnistukseen. Komissio aikookin seurata tietosuoja-asetuksen soveltamista uusiin teknologioihin. Henkilötietojen suojan kannalta on olennaista, että tietosuoja-asetus huomioidaan myös uutta EU-politiikkaa ja -lainsäädäntöä valmisteltaessa, esimerkiksi tekoälyyn ja datastrategiaan liittyvissä uusissa aloitteissa.

Tiedonannolla ei ole suoria vaikutuksia Suomen lainsäädäntöön. Komissiolla on kuitenkin meneillään myös jäsenvaltioiden tietosuoja-asetusta täydentävän kansallisen lainsäädännön sisällöllinen arviointi. Komissio kiinnittää eräiltä osin huomiota sääntelyn hajanaisuuteen, josta se mainitsee esimerkkinä sananvapauteen liittyvän sääntelyn, ja korostaa sisämarkkinoiden tehokkaan toiminnan kannalta sitä, että kansallisessa lainsäädännössä ei tulisi ylittää sallittua sääntelyliikkumavaraa. Komissio kehottaa jäsenvaltioita arvioimaan sääntelyliikkumavaran käyttöään ja saattamaan päätökseen lainsäädäntönsä yhteensovittamisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

LED-tiedonanto

Komission tiedonannossa ”Toimet aiemman kolmannen pilarin säännöstön yhdenmukaistamiseksi tietosuojasääntöjen kanssa” (jäljempänä LED-tiedonanto) käsitellään uudelleentarkastelua, joka komission on tehtävä rikosasioiden tietosuojadirektiivin (EU 2016/680) 62 artiklan 6 kohdan mukaisesti. Mainitussa kohdassa edellytetään, että komissio tarkastelee unionin hyväksymiä säädöksiä, jotka sisältävät erityissäännöksiä toimivaltaisten viranomaisten suorittamasta käsittelystä rikosasioiden tietosuojadirektiivissä säädettyjä tarkoituksia varten, arvioidakseen olisiko niitä yhdenmukaistettava direktiivin kanssa.

LED-tiedonannon mukaan uudelleentarkastelu käsittää 26 unionin säädöstä, mutta ei koske direktiivin voimaantulon jälkeen annettuja tai muutettuja säädöksiä, joissa on jo huomioitu direktiivin vaatimukset. Komissio katsoo, että tarkastelun kohteena olleista 26 säädöksestä 16 ei edellytä muutoksia, mutta kymmentä säädöstä on muutettava, koska ne eivät ole täysin yhteensopivia rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa. Tiedonannossa komissio tuo esiin erilaisia muutostarpeita näiden säädösten osalta ja esittää aikataulusuunnitelman niitä koskevien säädösmuutosten antamiselle.

EU-lainsäädännön laadun, selkeyden, toimivuuden ja henkilötietojen suojan varmistamiseksi on tärkeää, että myös erityissääntelyssä huomioidaan asianmukaisesti uudistunut yleinen tietosuojalainsäädäntö. Näin ollen on kannatettavaa, että LED-tiedonannossa mainitut säädökset päivitetään tarvittavilta osin, jotta varmistutaan niiden yhdenmukaisuudesta rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa. LED-tiedonantoon ei vielä sisälly konkreettisia ehdotuksia unionin lainsäädännön muuttamiseksi. Tarkemmat kannat näihin säädöksiin ehdotettavista muutoksista tulee

muodostaa siinä vaiheessa, kun komissio on antanut niitä koskevat säädösehdotukset. Säädösehdotukset tulevat koskemaan sellaisten EU-säädösten muuttamista, jotka ovat edellyttäneet jäsenvaltioilta täytäntöönpanotoimia. Suomen täytäntöönpanolainsäädäntö ilmenee E-selvityksen liitteenä olevasta perusmuistiosta. Tulevilla säädösehdotuksilla olisi vaikutuksia muun muassa poliisia koskevaan kansalliseen lainsäädäntöön.